

L'Estiuada

Periòdic Nacionalista

Sortirà cada divendres durant l'estiu.

Redacció y Administració: Carrer de Vic, 9

Any IV

Sant Hilari Sacalm, 2 Septembre de 1911

Núm 46

La Festa Major d'enguany

Ab uns dies esplendits en que'l sol hi jugà el principal paper, s'ha desenrotllat el programa que l'element jove conjuminà pera la nostra segona Festa Major, que, com es sapigut, celebra aquesta vila als ultims dies d'Agost de cada any.

Tots els actes se vegeren concurrendissims, puig el nombre de forasters, afegits aquets dies a la ja nombrosa colonia estiuenca ha sigut també important com de anys ha no hi hagut recort.

L'Envelat aixecat en terrenys de lo que temps a vindrer será hermosa plassa, donà la nota dominant de la festa. Durant els balls, especialment de nit, se vegé concorregut per tant gran gentada, que materialment no podia transitar-sehi ab gaires comoditats, fins passades las primeres hores de la vetlla.

La orquesta Nova Armonia de La Bisbal cumplí molt bé son comés, axís en la execució de variadíssimes y boniques sardanes, com als balls del envelat, y molt especialment en les pessas de concert que conseguiren merescuts aplaudiments.

També la copla «La Rebrotada» de Arbucies merescué elogis y vegé concorregudíssimes las sardanes qu'executà durant els dos dies, especialment a les nits a la Plassa de Mn. Jacinto Verdager.

Al segon dia a la Plassa de la Iglesia s'efectuaren divertidíssims jocs de la Sortija organizada per la comissió de festes.

Dijous la típica tornaboda a la Font Vella portà a n'aquell hermós lloc molta alegria escampada entre les sentides notes d'airoses sardanes.

A la nit, recontractat de nou orquesta y envelat s'hi donà un ball, el més esplendit, s'hi cap de tots; tal sigué el nombre de concurrents, la elegancia y hermosura de les senyoretas, y completant l'animació bon aplec de senyors y senyoretas estiuejants que del Hotel Martín vingueren a honorar la festa. S'hi ballaren també ball de rams com en les nits anteriors y a petició de varies senyoretas se ballà un rigodón que resultà molt lluhit.

Y enguany per ser tot més important que anys anteriors la festa tindrà el seu epíloc ballantse sardanes diumenge 3, contractadas pe'ls senyors estiuejants.

Celebrarém se vegin animades, y fin a un altre any.

Mellorament agrícola

Es indubtable que'l progrés agrícola realisat a Espanya durant els darrers deu anys, ha de ser atribuït principalment al empleu dels adobs minerals. Si fos possible fer estadístiques comparades referent a la productivitat de les terres y al consum dels fertilisants químics en les diferentes regions de consum de nostres països, se veuria qu'aquella s'aixeca progresivament a mida que's fomenta l'aplicació de tals materies; però a falta de datos tan interessants, donarem a conèixer altres que no son menos eloqüents y deixen establert d'un modo indirecte lo que no poden demostrar ab més precisió.

No pot negarse que si'l consum d'adobs minerals augmenta notablement a Espanya d'un any al altre, es perque l'agricultor trova beneficis assegurats ab l'empleu d'aquets productes, y aquest augment va sostenintse y augmentantse sense interrupcions ni oscilacions de fa alguns anys; pera de-

mostrarho ens bastaria senyalar l'augment de la producció nacional y la importació qu'han tingut els superfosfats en la darrera dezena; però les estadístiques referents a aquest particular son forsa incompletes y no permeten ficar xifres exactes o per lo menys tot lo aproximades que fora de desijar. Lo mateix passa en lo que's refereix als adobs nitrogenats, y solsament se tenen datos concrets en quant a les sals potàssiques, perque aquestes totes s'importan d'Alemanya y el Sindicat de Stassfurt, que las produeix, porta una estadística completament exacta de la exportació que cada any realisa a tots els països del mon.

El consum d'adobs potàssics a Espanya, que en 1896 sigué de 1857 toneladas, pujà a 18.729 toneladas en 1910. Com en las xifres dites s'hi troven englobades totes las sals de Stassfurt (cainita, polisal potàssica, cloruro de passa y sulfat de potassa) quina riquesa es molt diferent, reduirém dites quantitats a potassa pura anhidra, pera que nostres lectors se formin idea completa de lo que aquelles signifiquen.

Feta la referida reducció resulta que en 1896 l'agricultura espanyola consumí 456 mil 200 kilogramos de potassa anhidra y 7.734,700 kilogramos en 1910, es a dir, que després de 15 anys lo consum de potassa a arribà a ser setze vegades més que en 1896.

Calculant el consum per quinquènia, durant els tres darrers anys les estadístiques donan les quantitats següents: durant el quinquèni de 1896 a 1900 el consum de potassa pura sigué de 6.733,600 kilograms o sigui un promedi anyal de 1.346,700 kilograms; en el de 1901 a 1905 fou el consum de 13.154,600 kilograms o sigan 2.633,900 kilograms al any, y de 1906 a 1910 arribà el consum a 33.505,300 o sigui 4.721,000 kilograms.

Veiem que l'empleu dels adobs potàssics a Espanya aproximadament ha duplicat en cada quinquèni respecte al anterior. Aquest consum prengué son mellor desentrotlló en 1903, per causes diverses d'ordre económic que's produiren aquell any en Espanya. Veusquí els datos estadístics que ha dat darrerament a conèixer el Kalisyndicat G. m. b. H. de Berlin: durant l'any 1902 l'agricultura espanyola consumí 1.555,200 kilograms de potassa; en 1903, 2.941,200; en 1904, 3.078,000; en 1905, 3.185,400; en 1906, 4.133,300; en 1907, 4.535,700; en 1908, 4.402,600; en 1909, 5.180,190; en 1910, 7.347,300.

S'ha de notar que l'augment de 1910 sobre el 1909 representa un 40 per cent y que en el present mes ja s'ha importat una quantitat molt superior de potassa en igual data del any anterior.

Les xifres anotades son interesantíssimes, sobre tot si's considera que'ls adobs químics coneguts y més usats son els superfosfats, puig les sals potàssiques han comensat a fomentarse aquets darrers anys, y son empleu es encare insignificant per lo que tindria de ser y que indubtablement augmentarà en el transcurs del temps y a mida que la instrucció professional del agricultor vagi perfeccionantse.

Suposen alguns agricultors, que'ls adobs minerals comprimeixen les terres y aminoren sa permeabilitat, lo que constituiria un inconvenient en els indrets molt argelosos.

Aixó, si es veritat per lo que als nitrats fa referencia, sa acció en aquest sentit tampoc te gran importancia.

Pero succeeix tot al revés ab els fertilisants fosfatats y ab les sals potàssiques; uns y altres augmenten la permeabilitat de les terres y, per lo tant, contribueixen a que aquestes absorbeixin y enmagatzemin

majors quantitats d'aigues de les regades y de les plujes.

En demostració d'aixó citarem els resultats obtinguts per l'eminent mestre Garola. Ab superfosat de cals, augmentada la permeabilitat en terres d'aluvió el 25 %; ab cloruro potàssic, el 70 per cent; ab sulfat de potassa, el 33 per cent y ab sulfat d'amoniac, el 27 per cent. Tals resultats han sigut confirmats per Blanck, que realisà notables investigacions experimentals sobre questió de tan interès.

Aquest autor diu que pogué comprovar la exactitut de les afirmacions de'n Garola, per lo que fa referencia a tots els compostos salins (en especial el superfosat), a les sals potàssiques y al sulfat d'amoniac.

Per lo tant, pot afirmarse que tant sols el nitrat de sosa disminueix una mica la permeabilitat de la terra. Els demés adobs químics produeixen l'afecte contrari, lo que es de grossa importancia per los terrenys compactes de secar.

R. M.

KORAMANT

Dies y hores

La viuda jove

Distingeix a L'ESTIUADA el estar sempre apropiat per tota campanya del ben estar del poble; parla preferentment—es natural—de Sant Hilari, pro no refusa jamai el portar en les seves pàgines orientacions y clams per fer als vilatans d'altres punts a fi de que llur ben estar sigui no un somni, sino real y verdadera cosa.

Y es el cas, amic, que jo he passat hores breus en un poble costaner de Llevant y si he tret un greu pesar de que la llur tranqui la vida, que's desfà amorosida entre el cant de les velles fent punta al peu dels portals, el soroll dels boxets y d'alguna qu'altre fabrica de primer ordre, la seva vida, repetixo, ve pertorbada per una inquietut plaient y somorta que una viuda alegre, jove, escampa arreu.

No creureu indiscreta cosa que vos digui qu'es perill en Poble viuda jove!

Jo l'he vista moments en els banys, sota l'ombreta llampanta, entre rialles y entre tristors, escampant esguarts y perfums en la platja, fent ab la seva hermosura, la disort dels meus amics, de M***. Fou un bon xicot, pero d'aquells que davant d'una beutat se perden; son ànimes fredes en les seves, bondats pro qui's revifem al escalf d'una mirada previament arrajada enfront del espill. Y els meus amics tiets se revifan y suspiran seguint la viudeta, desde una galan distancia en els seus passeigs vora mar, esperant l'hora oportuna de que'l moment sigui venturós per llengar alguna paraula. ., alguna estreta de ma. Aquella viuda jove es forastera; vosaltres com jo la declareu, en bé de M***, com a transeunt amablement pertorbador. Jo vaig veure qu'entre la penya d'amics que son els ensomniadors jorns d'estiu l'anar divagant amorosament ab motiu d'una viudeta que ab el ferir de les seves mirades escampa inquietut, com venien pertorbadores...

Els joves formals d'allí que s'havien ja despedit del matrimoni, suspiran per lo que abans abandonaren, no tant per el plaier d'esser casat com per esser marit, precisament d'aquella viudeta sens igual. Jo no li faré'l tort de dirli que no's mereix tanta ressaga; tot al contrari, que no perque me dolgui qu'els meus amics tiets abundin en extemporancitats d'amor, he d'amargar que la viudeta es gentil, remorenta, feïnera cuidadosa de lo seu; inclús bona mare de familia; jo la he vista petonejar a la seva filla a l'hora precisa que les intrigues dels pretendents vençuts semblan allunyarli el

seu recort de qu'es mare precisament; les classes lletrades del poble está donant motiu d'una verdadera revolada en el reviscolat galliner, era tanta gravetat que fins penso que les seves arts difícils s'en ressentiran y allavors, jo no vull dir la responsabilitat que vindria per la viudeta.

¡Las clases pudientes andan revueltas—que diria La Epoca, doncs jo us dic que, verdaderament, les classes directores de M*** hi son revoltes per la viudeta sens igual, per aquell be de Deu de viudeta indolent qui te gran plaier en fer sofrir, qui's passa per malalta per que sigui de planyer y que inclús va a rogativas per esser vista en encantadora visió de cap vespre, passant ella triomfal.

¡Pau, pau, per aquets esperits inquiets, viudeta temptadora! Jo la clamo desde aquí segur de que els llegidors sabrán discertament compadir als meus amics tiets que desde que la vila te tan bell horte, els seus cors reviscuts no la troven.

Complint la promesa

A LES GERMANETES PEPETA Y MONTSERRAT FORNELLS

Nit d'estiu tota estrellada.
Ambient de festa major.
S'escampa tanta dolçor,
que l'ànima subjugada
s'hi sent per ratjes d'amor;
y l'alegria del cor
tot de sobte es retornada.

En aquell clos de montanyes
que amoreixen un cel blau,
quin dolç effluvi de pau!
quines visions més estranyes
feien el mirar suau!
Com s'hi encisava l'afrau
fins en ses humils cabanyes!

El vostre encant hi floria;
y entre onades de poesia,
ab dolç embadaliment,
—Canta l'estrofa, poeta!—
digué vostra ànima inquieta,
curulla de sentiment.

Heusela aquí. No armoniosa,
sino com d'au tremolosa
que modula a tot esclat.
De bon afecte va plena.
Rebeula com una ofrena
en la febrosa ciutat.

A. BUSQUETS Y PUNSENT.

Agost de 1911.

Coses de fora

Allà en els camps uns quants mossos de cases de pagès y jornalers amarats del sol d'Agost, regalen aigua, l'única aigua que 'ls hi toca'l cos, sino es la cara y las mans els dies de festa, perque ells sempre ho han sentit a dir: *home de banys, home de pocs anys*; son una mena de gent que de tres els dos no saben ni quants anys tenen ni quin dia es el seu Sant, a no ser que s'escaigui una de les festes grosses; aixó de fer el Sant y saber quin dia van neixer es cosa dels senyors; els veureu desfogarse de quelcóm que senten sens conèixerho ab les cosses que donen al gossos, ab les garrotades que venten a les eugues quant menen el carro pel bosc, mentres *la de casa* revel·lida ja als trenta, va trucant els bous de la carreta y els bordegassos, portant la gran que té quatre o cinc anys el petit a coll, van ab el cabac pudrit a cullir fems per la carretera.

Mes enllà la vila, ont en el café de la Societat parlen tot fent la copa y entre fum de caliquenyos la gent de poble, la que té tota sa lògica fonamentada en la màxima

pensa mal y no errarás y que per fervos veure que no té llana al clatell, y que quan vos hi aneu, ell ja'n torna en mitja hora malmet la honra de la meitat de les families del poble.

Y al mitj de tot aixó, una noia de casa bona, pero ab un dret que fa riure, 's de candeix entre esperances que s'esbullen y anys que passen; la varen empaltar d'ins-trucció de senyoreta en un col·legi no pas dels pitjors, pera després tenir que arrelar arrapada a la casa pairal; y allà's mustiga perque pensa sens tenir en que, ni en qui pensar, va morint poc a poc la brillantor de sos ulls, perque ningú li ha dit mai *els teus ulls me maten*, y s'emmetzina de tristot y li sembla com si els somnis falaguers que un dia onejaren en son cap y en ses entranyes haguessin criat dents...

A n'ella la va matant el pensament, qu'es vida, y la van corsecant els recorts y les esperances, alló mateix que cobreix sempre de flors els brots secs y espines de la vida per les ànimes que no estan com ella; la pobreta està, presonera a plé aire, a dalt d'un turó entre suredes y camps de blat de moro.

Cóm pot curarse de aquesta grogor malaltia que fa que no sia la noia de abans? Que no digui que no, quan li fassin el casament ab aquell que espera que li hagin passat els fums pera anarla a demanar y que ara per ara ja's frega les mans de content, tot rumiant ab quant bestia podrà tractar ab el dret d'aquella *mossa*; y tornarà a posar galtes rojes, quan un cop casada y enmainada sos dits trocejin remolatxes podrides y patates curcades pera ficarho a la calderada dels tocinos, sens recordarse de quan aquells dits d'ungles rosades tocaven en el piano del col·legi les pessets d'en Chopin, y s'haurà posat ben bona quan al venir un foraster pera absequiarlo máti una parella de colominets y al embrutarse les mans ab la sanc, no vagi pensant en res més que si'ls hi farà rostits o ab sanfaina.

PERE FONT PUIG.

Barcelona, Agost, 24-911.

Aigua picant.

Contrassentit

L'Enric Borrás ha vingut de l'América ab molts diners y gloria y l'Enric Borrás ha sigut rebut ab aplaudiments y elogis fortíssims per tota la premsa catalana. El gran actor honra a Catalunya y estém segurs que passat aquest hivern, conquerida ja una fama y una posició, restará entre nosaltres pera revifar el teatre catalá, y donarli majors dies de gloria.

L'ESTIUADA va publicar fa dos números una interessant conversa ab la Xirgu y aquesta eminent actriu ab tota ingenuïtat confessava que més endavant aniria a Madrid, pera acabar de fer el seu nom en el teatre. Aquesta revelació fou censurada per la nostra premsa que ara reb ab llores a n'en Borrás que ve de l'América. Segurament que la Xirgu—qui deu estimar fervorosament a Catalunya—fará lo mateix qu'en Borrás y vindrá per últim a roman-dre a la seva patria pera engrandir y fer renaixer el seu art teatral.

Es precis pera censurar actituds, mirar mol be les coses y no alabar als artistes quan tornen del seu peregrinatge per fora Catalunya si avans s'han censurat perque l'empenien.

JOSEPET

NOTICIES DEN SERRALLONGA

(Continuació)

«Il·lustre Sr. don Joan de Llupià Veguer y Balle de Vich y Osona.—Avuy día present que contam a catorse del mes de Octubre de 1629, me es vingut a les sis hores de dematí en ma casa un home, lo qual jo no coneix, ym digué que a casa den Fogueres de Sant Andreu de Bancells havia un fadrí que era caygut de un roure, y que tenia lo cap obert; y que en tota manera li fes pler de anarmen ab ell, per curar dit nafrat. Preguntí al home com se deye, y digué se deya Joan; y també li preguntí si estave a la casa de dit Figueres, ym digué avia dos anys que estave allí: y així diguí a Gaspar mon fill me anás a llogar mula, y, anarem ab dit fadrí per lo camí de Sant Andreu, de Bancells, y quan forem al capdemunt de la collada nos hisqueren dos homens, y lo hu dells ere en Joan Borroau que jo'l coneguí molt bé per averlo vist estar en Vich a casa del Senyor don Anton Vila, y lo altro nol coneguí; y axí me prengueren ym tragueren del camí, no vaig vere més al que venia ab mi, y me posaren en unes brolles de arbós, ahont y ere en Xeco Panedes y Christophol Madriguera, que jols coneix molt bé del temps que solian venir a Vich abans de ser lladres; y estos en companyia de altres que entre tots eren set y una dona; y axí me feren curar un home que tenia una pilotada en lo costat, y jo demaní a dits Panedes y Madriguera si ere allí en Serrallonga, ym digueren que sí; aquest es un home alt moreno, y també los preguntí qui ere lo nafrat, ym digueren los dits Panedes y Madriguera que ere en Jaume Fadri de Sau, los quals ni les demés acceptat don Barroau Panedes y Madriguera jo no conecia a ningú dels demés, perque no se que may los agues vistos; y axí avent curat a dit nafrat, jo los preguí men dexassen tornar perque se feye tart, y nou volien fer, y jo los supliquí me fessen mercé, perque tenia alguns nafrats en Vich, y nols avia encomanats a ningun cirurgia perque mels curás, y que jo los prometia que en cas convingués faria per ells molta diligencia per dita cura, donantlos moltes paraules perque estava en mans dells; y tant vaig fer, que ells se resolgueren de dexarme, y antes de assó me han fet mirar una dona que deyen ere la amiga den Serrallonga, y tenia un poch de carn fugida ab un peu, y jo ab los olis que aportava la adobí, y me han preses les medicines que aportava, y en aver adobada dita dona, y resols de dexarme anar, jo volguí anar a curar l'home a casa den Fogueres, y l'home moreno y gran quem digueren que ere en Serrallonga, me ha dit que nom calia cansar en axó, que a la veritat me avián enganyat; y axí se posaren devant, y sen son vinguts ab mi fins al Pont de Malafo-gassa, ahont se son restats, y jo men som vingut sol y arribo en est punt, que són prop les deu de la nit, pera fer a vostra mercé esta denunciació, per acudir a ma obligació de servir a Deu nostre Senyor y al rey.—Joan Pau Pera Cirurgia».

Are vagen a endevinar si es en Serrallonga qui enganya al cirurgiá, o si es el cirurgiá qui enganya al Vaguer. Lo més probable es que cirurgiá y bandoler junts inventaren la traça d'enganyar al Veguer y Batlle de Vich y Osona.

Y malgrat tota l'astucia den Serrallonga, la seva estrella s'anava eclipsant; sos amichs y valedors, fos per temor a les amenaces del Virrey o per fástich de la cosa, li anaven girant l'esquena, y no'l servían pas ab aquella voluntat de temps passats; els ba-

rons de Sabassona, que poch avans no s'avergonyían de servirse d'ell, ni de menjar dos dies seguits en sa companyia, en 1630 ja dotavan son cap a so de pregó, y, sometent, el feyen perseguir per sos vassalls. Per altre cantó els Virreys anavan estrenyent de dia en día el cercle d'operacions del gran bandoler, y nomenavan comissaris als majors contribuyents y altres persones de responsabilitat, quines de grat o per força y sots gravíssimes penes havían de dedicarse a la persecució, sorollant continuament el país al so del coure. D'entre'ls varis manaments de persecució que tenim a la vista, copiam el següent endreçat a Joseph Fontanelles, qual contingut té més trares d'imposició que de vot de confiança per l'encàrrech que se li feya. Aquest document revela ademés l'existència d'un altre capítol de lladres anomenat Tocasson. Diu aixís:

«De part del Exm. Sr. Vis-rey Llochtinent y Capita general del present Principat de Catalunya, Comptats de Rosselló y Cerdanya; e per ordinació de paraula feta per lo magnífich Miquel Joan Montrodon Alguacil ordinari de Sa Magestat, feu manament, com en lo present se mane a Joseph Fontanelles, ciutadà honrat de Vich, procurador ques diu de les baronies de Rupit, St. Joan de Fàbregues, Susqueda y Pruhit del Bescomte de Joch; y de Sau, Vilanova de Sau, Sant Andreu de Bancells, Carós y Castanyadell de Dona Marianna Vila, que en continent lo present li será íntimat y notificat, alçe y fasse alçar Sometent general en totes les dites baronies y quiscuna de aquelles, y fasse alçar tots los vassalls ab les millors armes que tinguen, y regoneguen boschs, cases, cove, Iglesias, maleses, y altres parts convinguen y vagen en persecució dels lladres bandolers den Tocasson que aporten catiu a n. Fage de Falgás. y als lladres den Serrallonga, que als 21 del corrent essent número de vintidos en les baronies de dita dona Marianna Vila han plagiat y aporten pres a n. Padrós fill del masover del Mas den Coll de Fogaroles, y al que se enten, porten dits plagiat per dits baronies sens que ningu, y principalment los balles y vassalls de aquelles, se mogue nils perseguesquen, ni eis alçen sometent, ans be van per dites baronies ab molta seguretat y quietut; y esta diligencia y persecució fassen continua sens tornar en llurs cases fins a tant que dits lladres sien totalment perduts, destruyts y acabats, y dits plagiat sien tornats en sa pristina llibertat: manant no res menys a tots los dits vassalls sots greus penes no donen favor, ajuda, menjar ni a beure a dits lladres. Lo qual manament se fa al dit Fontanelles sots pena de cinch cents ducats barcelonesos als cofrens reals aplicadors; y advertesque noy age negligencia ni descuyt, y que vage ell personalment en dita persecució per millor alentar los vassalls y sie més segura la perduda de dits lladres, altrament sen donará rahó a sa Excia. y a son real Consell. Lo qual manament se fa a instancia del Procurador fiscal de la regia Cort. Dat en Vich als vintitres del mes de juny any del Senyor mil siscentos y trentas.

Aquest sistema de persecució, ben poch gloriós però molt cómodo pels agents reals, per força havia de produhir la ruína dels bandolers: colocat el país entre dos enemics, es natural que procurás obrirse pas per la part més flaca.

Desde aleshores en Serrallonga passava

més temporades als castells del Viver y Anyer de França que a Catalunya; la seva tropa, corrent sense cap a la desbandada, y correuyta anava a parar a la forca; el Fadri de Sau ab la flor y nata de la quadrilla, no podent resistir tampoch aquella persecució, passá la frontera ab ánimo d'anarsen també a buscar amparo y repós al castell del Viver; mes, al arribar a primers de Novembre de 1631 al poble francés de Durban, foren detinguts pel senyor de dit poble Mr. Oliveros de Gleu, entregats a 2 de Desembre al Comissari del Tribunal de Catalunya. Els presos foren Jaume Malianta (a) el Fadri de Sau, son germá Rafel, Pere Joan Paler, Jaume Masbernat (a) Viola, y Guillem Estrany (a) Clavell. Conduhits a Barcelona, a 10 de Juny de 1632 se prengué declaració al Fadri de Sau, qui manifestá que tenia 24 anys, quen feya nou o deu que anava ab Serrallonga, y que la causa d'acomboyarshi fou perque, anant un día ab Segimon Sala de Viladrau, Rafel Vilassá y altres, que foren penjats en la ciutat de Vich, quan els prengueren ell feu resistència, s'escapá com pogué y per temor de que l'agafassin, sen aná ab Serrallonga, ab qual companyia cometé els robos y delictes que arreu arreu confessa. El Fadri de Sau, segons ses propies declaracions, era una mala ànima y estava entregat a tot genre de vicis; però's coneix quel minyó no tenia pel de tonto. Mentres feya la declaració conegué que ses relacions, amanides a sa manera, interessavan al tribunal, y procurá trauren el partit possible mirant de salvar la seva pell y la del seu germá. A tal objecte demaná y conseguí parlar ab el Virrey de Catalunya, el Duch de Segorb y Cardona, de qui alcançá que li assegurés la vida y la de son germá Rafel ab tal qu'esplícás tots els delictes y descobris els delinqüents.

Mentres els companys del Fadri eran passats *Boria avall* y penjats, ell anava aixemplant les seves declaracions, de quals resultes a 16 de Juny del mateix any 1632 se dictá auto de presó contra 108 persones denunciades com fautors, amichs y valedors den Serrallonga y sa quadrilla.

Quan s'hagué de dictar el fallo sobre'l procés del Fadri, el Duch de Segorb y Cardona ja no exergia el càrrech de Virrey, y, tement sens dubte el minyó algun *quid pro quo*, recordá al nou Virrey la promesa de son antecessor, acompanyantli certificat de la mateixa, en els térmens següents:

«Sereníssim Senyor:—Si be Jaume Malianta anomenat lo Fadri de Sau, pobre miserable, en les declaracions que ha fetes en la regia Cort hage dit y confessat les coses que allí's troban escrites, es empero cert que no deu ni pot esser castigat ab pena de mort; perque l'Excm. Duch de Segorbe y Cardona quan era llochtinent y Capita general del Principat de Catalunya, que era quan fou pres dit Jaume Malianta, prometé assegurarli la vida y membres, segons consta en la certificació que s'acompanya; per lo tant dit Jaume Malianta suplica a V. A. sia de son real servey manar que sia complerta dita real paraula, tan en favor de sa persona, com de Rafel Malianta son germá, lo qual á mes de ser de justicia, ho rebrá a gracia especial de V. A.»

El certificat del Duch de Segorb, segons D. Joan Cortada, estava redactat en castellá, y diu lo següent:

«Certificatoria en favor de Jaime Fadri.—Habiéndose preso por mi orden cinco ladrones de la cuadrilla de Juan Sala y Serrallonga en el reino de Francia, y traídos a esta ciudad, y puesto en la casa donde yo posaba, Jaime Malianta, llamado el Fadri de Sau, para tomarle la confesión, y

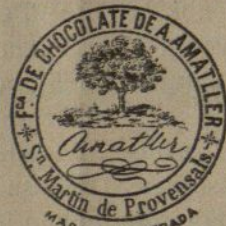
Xacolata = Amatller

CASA FUNDADA L' ANY 1800

!! NOVA CREACIÓ !!

Classe «Superior» a 1 pesseta la lliura de 400 grams : : : : :
» «Selecta» a 1 y 1'25 pessetes la lliura de 400 grams : : : : :
» Coco-Ametlla (pera menjar crú) a pessetes 1'50 el paquet : : : : :

Se ven a les cases de Ultramarins y Comestibles

NOVES CLASSES ESPECIALS

elaborades sols ab Cacau, Sucre, Canyella o Vainilla : : : : :
: : : : : als preus de 1'50 y 2 pessetes lliura de 400 grams.

Oficines: Carrer Manresa, 10.—Barcelona

habiéndosela comenzado á tomar el doctor Francisco Ferrús, abogado fiscal, y D. Pablo Guimet, dijo que tenía que hablarme, y bajando en su presencia me dijo, que daría traza para que acabase y prendiese al dicho Serrallonga, asegurándole la vida y miembros á él y á su hermano Rafael Malianta, y díchole por entonces que lo mandaría ver sin querer que declarase nada, y habiéndose ido el doctor Pablo Guimet á hacer una diligencia fuera de esta ciudad del servicio de S. M., le hice subir arriba, y en presencia mia y del doctor Jaime Mir refirió todo lo que podía advertir en razon de lo que ofrecía, y puesto despues delante de todo el Consejo, se le aceptó el pacto, y por lo que cumplió con lo que habia ofrecido, aseguré vida y miembros á él y á su hermano (dijo lo Sr. Cortada que aquestes paraules anavan al marge del certificat): y se ordenaron hacer algunas prisiones prisiones y diligencias, que parte de ellas tuvieron efecto en el tiempo que me duró el cargo; despues acá no se lo que en esto ha habido, ni lo que se ha continuado: y para que en todo tiempo conste, y á pedimento de dicho Jaime Malianta, doy esta certificación, firmada de mi mano, en Barcelona a tres de Junio de mil seiscientos y treinta y dos años.»

Ab ses traçes y manyes conseguí, donchs, el Fadri de Sau escaparse del suplici, donantse per satisfeta la justicia temporal fent-lo passar *Boria avall* y destinantlo a remar perpetuament en les galeres reals.

Al Sr. Cortada li fa molt misteri quel Fadri de Sau al començament de totes ses declaracions, fins de les fetes després de sa entrevista ab el Verey y d'haverli assegurat aquesta vida y membres, diga paalant ab el Jutge: «Senyor: Jo he demanat a V. porque vull dir la veritat de tots los delictes que he negat fins ara, y de tots los fautors que havem tingut, puix vull descarregar ma conciencia y dir tota la veritat, puix se que tinch de morir...»: li sembla al Sr. Cortada que aquestes paraules están en contradicció ab la promesa del Duch de Segorb y del document que acabam de copiar. Respectant com se mereix l'autoritat del Sr. Cortada, hem de confessar que no hi sabem veure cap contradicció en les citades paraules, ni que les hagués repetides al compás dels rems, quan ja sabia que no havia de morir; no més que fórmula cristiana molt en voga en aquella centuria, segons hem tingut ocasió de comprovar en diferents procesos instruhits ab motiu de faltes lleugeres que no mereixian pena de mort, ni sisquera se condemnava als delinqüents a passar *Boria avall*. «Senyor Jutge, deyan els acusats, lo que no puch ocultar a Deu, tampoch ho vull negar a la justicia temporal, y pus se que he de morir.» «Senyor Jutge: en descárrech de ma conciencia, pus se que he de morir, «me determini dirne la veritat, etc.» y es que's referían a la mort natural y al compte que dels seus actes ha de donar tothom a Deu.

Les declaracions del Fadri de Sau per força havien de comprometre y agravar la situació den Serrallonga, qui, quan se cansava d'estar a França, tornava a Catalunya; però la major part de sos baidolers ja havian sigut penjats, y les montanyes de Querós sense la quadrilla debían semblarli un cementiri: els amichs que més l'estimavan, en lloch d'ampararlo, li aconsellavan que fugís, que tornás a França. Per acabarse d'enredar, el día de Sant Jaume de 1632, entre Camprodon y Sant Joan de les Abadesses, s'apoderá d'una viuda de Castelló d'Ampuries, anomenada Joana Macissa, que anava al santuari de Nuria per cumplir una prometença. Aquesta dona li fugí tres vegades, però ell, empenyat en ferla sa companyera de glories y fatigues, posava pena de la vida als pastors d'aquelles montanyes, si no la buscavan y conduhian de nou al seu costat. Una vegada la trobaren los pastors Jaume Camps y Arnau Xela, y, al agafarla per tornarla a n'en Serrallonga, ella doná una ganivetada al Xela. Aquesta feta y la circumstancia d'acompanyar al bandoler prop d'un any y mitx provan que la tal Joana tenia certa vocació a la vida aventurera. «Aquesta dona te farà perdre», deya a Serrallonga el Bigaire de Vilanova, tot recordantli el mal qu'en ses declaracions li havia fet anteriorment l'Anastasia Carles, altra amiga del bandoler; mes ell no coneixia el perill que tothom veyia, y, ab la Joana vestida d'ho-

me y algun perdulari que tot sovint se li juntava, feyan alguna surtida de lladre de pas, amagantse de día pels boscos, allotjantse de nit per les barraques dels pastors y carboners, prenent el pa d'aquests infeliços y algun anyell dels seus remats per alimentarse, mes, trobantse un día a la cabanya de Codinach, prop de Ridaura, no menjaren més que pa, perqu'era diven-dres. Aixís anava en sos últims temps el famós bandoler de les Guilleries; bo y vint de la caritat que li feyan els pochs amichs que no l'abandonaren en la desgracia. Tot eran senyals de ruina y pressagis de que a no tardar havia de caure en poder de la justicia.

Parlant D. Joan Cortada dels últims temps den Serrallonga, esclama: «Lástima que en el proceso no aparece como, cuándo, en dónde, ni por quién fué preso, resultando únicamente por la declaracion de la Juana que a los dos los prendieron juntos, y que a Juana le prometieron tratarla benignamente, si declaraba la verdad y no habia sido participe en los robos.» Dos documents hem vist que a nostre entendre bastan per aclarir aquets punts. El primer es un títol de noblesa pertanyent a la distingida familia Abadal d'aquesta ciutat, en el qual consta que un de sos ascendents, anomenat Joseph Fontanelles, feu presoner a Serrallonga; cosa que, ademés del testimonial informatiu que ab tanta escrupulositat s'acostuma pendre al expedir títols consemblants, fa molt versemblant el document que heu transcrit manant a dit Fontanelles la persecució del citat bandoler.

RAMON CORBELLA, Pbre.

(Continuará.)

Notes comarcals

Santa Coloma de Farnés.—Ab tota solemnitat tingué lloc en la capella del convent de les monjes una hermosa y solemne festa religiosa en la que se posá fi a la novena que ab exposició del Santíssim venian celebrant dedicada al Sagrat Cor de Maria; el matí del passat diumenge tingué lloc una gran comunió general, foren moltes les persones que se acostaren a la sagrada taula, y sobre tot dava goig veure una reunió de capelleta que ab un fervor extraordinari que los asimilavan a un estol d'angelets se acostaren també a rebre a Jesús sacramentat; a la tarde, després de las oracions y plátiques convenientes y ab un ple extraordinari, ocupá la cátedra de l'Esperit Sant el beneficiat Mossen Serra, el qui y com de costum y ab nostre y herose parla feu sentir un bonic y entusiasta sermó, acabant la festa entonant un himne alusiu al acte: la part musical a carrec de la professora la mare Cor de Maria estigué molt be aixís com el chor. Les mares no sabian com demostrar lo contentes que estaven de veure que se havia celebrat una festa tan lluída; el cronista no va estranyarho gens, per la sensilla rahó de que está ja acostumat veure boniques festes en aquell convent.

—Dies passats tinguérem el gust de saludar a nostre bon amic el veterinari de Vídrras Josep Colomer, el que passá algunes hores entre nosaltres.

—En el Ateneo Popular el día 8 del corrent hi donará una conferencia el diputat per La Bisbal Sr. Albert.

—El día 10 arribaren en el Balneari el llorejat poeta Francesc Matheu y la seva distingida familia.

—Seria convenient que'l senyor Alcalde avisés als burots de que no surtin de la manera que fan a les tartanes que arriban a les nou de la nit, ja que un dels passats dies un senyor, creyentse que's tractava de un assalt, per poc dispará contra un dels empleats y seria molt de dordre que tinguessim un dia de lamentá un fet de aquets.

—Senyor Fábregas, seria convenient que se aclarís qui es el Batlle de aquesta ciutat, ja que'l cronista te'l presentiment de que'n *Mau* li ha usurpat a V. alguna atribució per la manera que te dir y fer les coses referent a la intrincada qüestió de les aigües, com tinc entés que va amenassar a un pacífic ciutadà que si se repetia de deixar fugir o escapar unes aigües, no permetrian que n'hi anessin més.

A mi me sembla que'l *Senyor Mau* estaria més be cuidantse de fer complir las or-

denances y no fent de dictador y cuidantse de coses que deu constarli que no te de fer ne res, ja que 'ls propietaris son duenyos de fer lo que 'ls hi plagui de les seves aigües.

Breda.—Els propers dies 8, 9 y 10 celebra aquesta vila la seva Festa Major grossa (n'hi ha una de petita, que'n diuen l'Ajustada, el tercer diumenge després de la primera Pasqua) y a jutjar pels preparatius promet esser lluidíssima. En les grandioses sales de ball, ricament adornades, s'hi donaran escullits concerts per les reputades orquestes de Barcelona, les quals també interpretaran els balls y les serenades, essent contractades pera tocar en la sala de ca «Coix» la «Antiga Fitarmónica» y en la de can «Guera» la «Unió Artística»; es casi segur també que en la sala nomenada «Casino» tindran una cobla pera sardanes, la que probablement amenisarà les funcions d'Iglesia. Ademés, se projecten esplendits festejos que farán agradable la festa, quins dies transcorrirán revents com un somni, donanthi major animació la colonia estiuenca, nombrosíssima aquest any, entre quines families podem anomenar les de Bosch, Bruguera, Eliseo y Artur Capsir, Pons, Abadía, viuda Gili, Escuder Pujol, viuda Golobart, Utzet, Sala, Marlet, Batlle (A), Vallés, Verdager, Bech, Meyá, Ribas, Contreras, Briansó, Font, Martí, Paredes, Robert, Gélis y altres que ara no'ns venen a la memoria, essent de sentir que no hi puguin pendre part moltes d'altres que ja han retornat a llurs cases, entre elles la gentil y eminent artista Margarida Xirgu, el seu espós y mare, que marxaren a últims d'Agost ab sentiment de tot el poble, el qual, durant l'estada de la eximia artista en aquesta vila, li ha testimoniat constantment son efecte, desitjantli a la despedida un pervindre de prosperitats, lloers y gloria.

Viladrau.—Se prepare en nostre poble pera celebrar la Festa Major, que s'escau el divendres 8 de Setembre. Será aquesta festa de gran solemnitat y durant els dies 8, 9 y 10 hi hauran grans funcions religio-ses, aixís com també grans festes populars.

Ademés del tipic y tradicional ball del Ciri; que cada any se fa per la tarde de la festa, se ballaran sardanes y altres balls. Hi hauran altres diferents diversions que deixaran satisfets y contents als que tingan el bon acort de venir a nostre poble a passar els dies de la festa major.

Els filarmónics y els sardanistes podran divertir-se, porque per tots els gustos s'ha buscat atracció.

—Tenim anunciada la visita de nostre bon amic y simpático Diputat a Corts D. Joan Ventosa pels primers dies de Setembre. Se prepara la població pera rebre'l com se mereix y com s'ha fet cada any que ha vingut a fer la visita a nostre poble.

Aquesta població l'hi está altament agrahida per lo molt que ha fet per ella y aquesta li queda reconeguda y li sab demostrar oportunament, com ha fet altres vegades.

L'esperem, doncs, ab anhel.

—La Colonia estiejante secunda d'una manera gran la iniciativa de festes. Aixís, doncs, tot plegat farà que siguen unes festes divertides y lluides.

Opilator Sanromá vegis l'anunci a quarta plana.

Moviment d'Estiuejadors

Cap al final de la temporada d'enguany son ben abundoses encara les arribades.

La llista que publicarem a continuació no será pas fidel reflexe, per la cantitat dels nombrosos estiuejants que a diari encare arriban, disposantse molts d'ells a passar entre nosaltres els hermosos dies del Setembre, que cada any, per regla general, s'hi disfrutan d'agradable temperatura, la més apropiadíssima pera excursions més llargues que las qu'es realisan dintre el calurosos dies d'Agost.

Per altre part se'ns fa més difícilós el recullir noms pera aquesta secció, degut una part al gran contingent de gent nova, que desconexidora de la costum establerta aquí com en altres punts d'estiueig del estranjer de fer passar tarjeta en comiat d'arribada al lloc destinat pera l'objecte, y per altra part, lo poc secundats que'ns veiem per part dels Hotels y cases de

forasters, que sembla que tenim d'anarlos a treurer els noms ab ternals, cumpliment que no volen creurer o al menys no ho demostren, que 'ls interessa a elles com al qui més. Son motius que justifiquen que si molts hi trovan deficiencias, aquestes no son per culpa nostra.

Aixís, doncs, sols podem dir y saludar desitjantlos bona estada entre nosaltres als senyors següents:

D. Antoni Jordana y Aguilera (Prats de Llusanés). — D. Joan Marqués (Barcelona). — D. Agna Roca Estellés (Zaragoza). — Don Conrat Fuster Salisach (Cádiz). — D. Marian Calcant y Furriez (Pontevedra). — D. Cesar González (Murcia). — D. Agustí Serra y Domingo (Tarragona). — D. Victoria Sala y Estrach (Lleyda). — D. Josep Tous y Floris (Arenys de Mar). — Y D. Manuel Gal y Palau (Tortosa). — D. Ramón Espadaler (Sant Quirse de Besora). — D. Francisco Saula (Calella).

Trmbé ha sigut gran el contingent que ab motiu de Festa Major ha vingut a visitar-nos, aixís de forasters dels volts, com de fills ausents, que, com es sapigut, la Festa els crida a la benauhrada que'ls vegén aixir.

A tots, molt ben vinguts sian; a reveures y moltes gracies als que'ns han donat avis de la seva arribada; ja a la Redacció del periódic o al establiment de La Modernista, plassa de la Iglesia, 2.

X.

Noves

Debem fer constar, sols porque no's targarversin els fets com sembla hi hagut interès per part de algú, en que, si un reduhit nombre de forasters no asistí al envelat, arribant fins a organisar un petit sarau-protesta el tercer dia de Festa Major, sigué porque pretenien pagar les cadires a menys preu que'ls demés senyors tot en compraren. Les cadires se vengueren totes a 2 peses. les numerades, y a 3 les preferencies, com pot consultarse a tots quants ne compraren. Doncs be, els aludits senyors pretengueren, que a ells se'ls hi venguessin les preferencies, que per cert tenian encarregades per endevant, coneixent el seu preu de tres pessetes ab la respectable rebaixa de la meitat o sia a sis rals cadira.

El regateig aquest, y res més, sigué el poderós motiu pera deixar les cadires encarregades.

Per lo tant consti aixís, cumplimentant ab molt gust lo suplicat per diferentes persones a fi de que arribi a coneixement de tots quants puga interessar la vritat de lo succehit y a fi de que consti públicament.

Víctima d'un atac d'aploplegia dijous va morir la virtuosa Sra. Donya Teresa Torras mare del nostre estimat amic, el regidor catalanista en Ramon Casabosca.

Rebi ell y la demés familia l'expressió del nostre sincer condol.

A causa d'una lleugera indisposició el Sr. Ventosa no pogué venir el dijous com tenia promés, vindrá d'aquí alguns dies.

Hem rebut «La Verema» den Manel Raventós y una novela apsicológica den Pere Manaut titulada «L'Abim».

En el vinent número parlarém de les dues obres.

Escorxador.—En la passada setmana varen matarse 15 badelles y 145 xaix, pesant tot junt 2,390 kilos.

Trophogeno Font, medicament-aliment insustituible pera convalescents, raquitisme, neurastenia y tuberculosis.

Ab motiu de celebrarse aquesta setmana la festa Major, L'ESTIUADA surt ab un dia de retrás; qu'ens ho dispensin els nostres llegidors.

— **Opilator Sanromá,** vegis l'anunci a quarta plana.

Dissabte al matí vingué a la nostra vila el Dr. Laguarda, bisbe de Darcelona acompanyat del secretari de cambra y canonge Dr. Fracisco Muñoz, el Dr. Enric Pla y Daniel y un familiar. Anaven ab l'automovil de Don Damiá Mateu.

Demá diumenge hi hauran sardanes a la Plassa.

Imp. Fills Domingo Casanovas, Ronda S. Pau, 67, Barcelona

MAGATZEMS EL CENTRE*de Melchor, Culi y Tarrés*

5, Ronda Sant Pere, 5, (prop del Passeig de Gracia)

BARCELONA

GRANS ASSORTIMENTS DE NOVETATS EN

LLANERÍA, SEDERÍA y LLENCERIAespecialment en catxemirs de seda, libertys, estampats de seda y cotó,
gran varietat de géneros blancs a preus de fàbrica y tota mena de fantasies pera la temporada.**Xocolates FORESTIN**

Son els mellors y els unics obtinguts per compresió progressiva

— A Pesetes 3, 2, 1'50 y 1 els 400 grams —

Especialitats de la casa:

Gaseosa sòlida Forestin - Postres Naturalistes

Purés esterilissats - Aliments complets - Etc.

Fàbrica: Girona, carrer del Nort, 15 y Anselm Calvé

No patireu dels ronyons,
del fetge, ni pahidó;
viureu sempre sans y bons
si en totes les ocasions,
y al menjar, feu us diari
de l' Aigua de Sant Hilari.**Dipositaris a Barcelona:****IGLESIAS Y BARTOMEUS**

Assalt, 41

y al detall, en totes les farmacies y tendes d' aigues minerals.

CONSULTORI MEDIC DE**JOAN ESTIL-LAS REIXACH**CONSULTA ESPECIAL PERA ENFERMETATS PER RETART NUTRITIU
Càlculs del ronyó y del fetge. --Diabetes sacarina. --Obesitat. --Gota. --Reumatisme. --Etc.**Hores de consulta de 10 a 12 y de 3 a 5****Hort Nou, 3, baixos****ST. HILARI SACALM****“La Hispano-Hilariencia”****SERVEY DE COTXES AUTOMÓVILS ENTRE HOSTALRIC Y SANT HILARI**

De Barcelona a Sant Hilari en 3 hores y mitja

TARIFA DE PREUS

	Pessetes		Pessetes
D' Hostalric a Sant Hilari.	cupé 9	D' Hostalric a Arbucias	interior 3'75
De Sant Hilari a Hostalric.	cupé 7	D' Arbucias a Hostalric	interior 2'75
D' Hostalric a Sant Hilari.	interior 7	D' Arbucias a Sant Hilari	cupé 4'50
De Sant Hilari a Hostalric.	interior 5'50	De Sant Hilari a Arbucias	cupé 3'75
Interior anada y tornada	11	D' Arbucias a Sant Hilari	interior 3'75
D' Hostalric a Arbucias.	cupé 4'50	De Sant Hilari a Arbucias	interior 2'75
D' Arbucias a Hostalric	cupé 3'75		

A fi de que 'l passatjer pugui fer el viatge més cómodo, desde 'l 1.º de Juliol l' Empresa tindrà establert un servey combinat amb el lleuger que surt de Barcelona a les 7 y mitja del matí, arribant a les 11 del mateix.

A la tarde sortida de Barcelona amb el correu, arribantse a Sant Hilari a les 6.

HORES DE SORTIDA DE SANT HILARI, A LES 5 DEL MATI Y A LES 2 DE LA TARDE**Despatx de billets a Barcelona: Rambla del Centre, núm. 6****OPILATOL SANROMA****Tonic reconstituent complert****MODIFICADOR DE LA NUTRICIÓ****Anemia, Clorosis, Dismenorrea, Neurastenia y estats consuntius**

Demanis en totes les Farmacies y en la del autor. --Unió, 17

TARRAGONA